

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

พ.ศ.๒๕๖๒

พ่อหมอเสริฐ ขาวอรุณ

หมอป๋อพระแห่งหลังสวน

บ้านบ่อโค (หมู่ ๓) ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

สารบัญ

ชื่อเรื่อง : หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

พ่อหมอเสรีฐ ขาวอรุณ

ผู้เขียน : วิชัย โชควิวัฒน์
สันติสุขุ โสภณสิริ

บรรณาธิการ :

ปารณัฐ สุขสุทธิ
วีรพงษ์ เกรียงสินยศ

ที่ปรึกษา :

เปรม ชินวันทนนานนท์
เสาวณีย์ กุลสมบุรณ์

ประสานพื้นที่และข้อมูล :

จิราภรณ์ บุญมาก
อรนุช มะลิลา

ภาพ :

ธงชัย อรชุน
ภาธร สามสูงเนิน
วินิจฉัย เอี่ยมสุเมธ

อำนวยการ :

คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ
กองการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
มูลนิธิสุขภาพไทย

พิมพ์ : สุภาภรณ์ บุญปก

สนับสนุน :

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี เอ็น เอส ครีเอชั่น เลขที่ ๖๖ หมู่ที่ ๑
ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๓๐
โทร ๐-๒๑๑๗-๓๖๑๙ โทรสาร ๐-๒๑๑๗-๓๖๒๐

๖

คำประกาศเกียรติคุณ

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒
พ่อหมอเสรีฐ ขาวอรุณ

๑๐

ประวัติหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

พ่อหมอเสรีฐ ขาวอรุณ

หมอป่อพระแห่งหลังสวน

บ้านป่อโค (หมู่ ๓) ตำบลนาขา
อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

๒๖

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

๔๔

หลักเกณฑ์
และแนวทางการคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

๕๖

คำสั่งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

คำนำ

กิจกรรมสำคัญที่ทำให้องค์การอนามัยโลกมีบทบาทสูงเด่นเป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกทั่วโลก และสามารถทำให้ประเทศต่างๆ ผลักดันงานที่มีคุณภาพอย่างสูงต่อประชาชนทั่วโลก คือ มติที่จะร่วมกันบรรลุเป้าหมาย “สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อ ปี ๒๕๔๓” (Health For All By the Year ๒๐๐๐)

ในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคมดังกล่าว คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องได้ประชุมพิจารณาถ้อยคำสำคัญที่ต่อมารู้จักกันอย่างกว้างขวาง คือ การสาธารณสุขมูลฐาน และนโยบายสำคัญประการหนึ่งคือ การกำหนดว่าจะต้องนำการแพทย์ดั้งเดิมของแต่ละประเทศและท้องถิ่นมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ด้วย เพราะลำพังการแพทย์แผนปัจจุบันย่อมไม่เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้าได้ จากนโยบายดังกล่าว องค์การอนามัยโลกได้กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการจำนวนมากเพื่อรองรับ และแม้จะล่วงเลย พ.ศ. ๒๕๔๓ มานานแล้ว องค์การอนามัยโลกก็ยังคงนโยบายดังกล่าวสืบมา ดังปรากฏว่าได้มี “ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๘” และในปี ๒๕๕๒ สมัชชาอนามัยโลกได้มีมติที่ ๖๒.๑๓ ให้ผู้อำนวยการใหญ่องค์การอนามัยโลก พัฒนายุทธศาสตร์ฉบับนั้น และได้มีการดำเนินการจนได้เป็น “ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๖ ขององค์การอนามัยโลก” (WHO Traditional Medicine Strategy ๒๐๑๔-๒๐๒๓) ประกาศใช้เป็นเสมือนเข็มทิศและอุปกรณ์ในการพัฒนางานการแพทย์ดั้งเดิมของประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย

นายอินดีที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมงานกับองค์การอนามัยโลกมาอย่างต่อเนื่อง และมีผลงานหลายเรื่องที่เป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากนานาชาติ งานด้านการแพทย์ดั้งเดิมก็เป็นงานหนึ่งที่มีความก้าวหน้าเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมที่ส่งเสริมการยอมรับในการแพทย์

ดั้งเดิมของไทยคือการยกย่องประกาศเกียรติคุณของหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๔ ครั้งนี้นับเป็นครั้งที่ ๙ แล้ว

การคัดเลือกแพทย์แผนไทยดีเด่นแห่งชาติปีนี้ ดำเนินการคล้ายคลึงกับทุกปีที่ผ่านมา โดยมีคณะทำงานกำหนดหลักเกณฑ์และคัดเลือกอย่างเป็นระบบ นายอินดีที่กองการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้ดำเนินการคัดเลือกแพทย์แผนไทยดีเด่นระดับเขตมาเป็นอย่างดี ปีนี้เป็นปีที่ ๕ แล้ว คณะกรรมการฯ จึงดำเนินการต่อยอดโดยการนำบัญชีรายชื่อหมอไทยดีเด่นระดับเขตทั้ง ๑๒ เขต มาคัดเลือกขั้นแรก เพื่อให้ได้หมอไทยดีเด่นระดับภาค ๔ ภาค จากนั้นคณะทำงานได้ลงพื้นที่หาข้อมูลจากชุมชนและแพทย์แผนไทยดีเด่นทั้ง ๔ ภาค ก่อนตัดสินขั้นสุดท้าย โดยคณะทำงานมีมติเป็นเอกฉันท์เสนอพ่อบุญ เสริฐ ขาวอรุณ เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๒ เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เห็นชอบตามข้อเสนอดังกล่าว

ขอขอบคุณทุกท่าน และทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานนี้ หวังว่างานนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการแพทย์ดั้งเดิมของไทย ให้เจริญวัฒนาสถาพร ก่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนบนผืนแผ่นดินไทย ยิ่งๆ ขึ้นไป

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

ประธานกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

คำประกาศเกียรติคุณ

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

พ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณ หมอพ่อพระแห่งหลังสวน

บ้านบ่อโค (หมู่ ๓) ตำบลนาขา

อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

วันนี้ การแพทย์แผนปัจจุบันได้พัฒนาจนเจริญก้าวหน้ามากมาย สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บยากๆ ได้อย่างน่าอัศจรรย์ แต่การแพทย์แผนไทยก็ยังมีบทบาทสำคัญในระบบสาธารณสุขต่อเนื่องสืบมาไม่ขาดสาย โดยเฉพาะหลังจากองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้ทั่วโลกฟื้นฟูและสนับสนุนการแพทย์แผนดั้งเดิมในประเทศของตน เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า ในปฏิญญาอัลมา-อตา เรื่องการสาธารณสุขมูลฐาน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีบทบาทสำคัญในการประกาศครั้งนั้น

หนึ่งในหมอไทยที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน คือ หมอเสริฐ ชาวอรุณ หมอพ่อพระแห่งหลังสวน จังหวัดชุมพร

หมอเสริฐ ชาวอรุณ เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ ที่บ้านดอนตาผล ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เรียนจบเพียง ชั้นประถมปีที่ ๔

นอกจากช่วยพ่อแม่ทำนาทำสวนแล้ว หมอเสริฐ สนใจช่วยคนตาบอดคือ พ่อเฒ่าแดงยาว ศรีกิม หมอพื้นบ้านรักษาคนไข้ จนพ่อเฒ่าแดงยาวพ้อใจ ในอัยาศัย ขวนให้รับสืบทอดวิชา แต่หมอเสริฐซึ่งเวลานั้นอายุเพียง ๑๓ ปี ขอเวลาไตร่ตรอง ๕ วัน ระหว่างนั้นมีญาติประสบอุบัติเหตุแขนหัก ได้พาไปหาหมอใกล้บ้าน แต่เพราะเป็นเวลาที่หมอไม่รับรักษา ญาติต้องทรมาณจากความเจ็บปวดทั้งคืน ทำให้หมอเสริฐตัดสินใจรับสืบทอดวิชา

พ่อหมอเสริฐ และนางชิต ชาวอรุณ กับงานบวชหลาน

หมอจากคุณตา ทั้งจากการเป็นลูกมือ และศึกษาจากตำราในสมุดข่อย สมุดดำที่คุณตามอบให้

ต่อมาเมื่อได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ก็สนใจศึกษาทางธรรม จนสอบได้นักธรรมตรี และใฝ่หาความรู้ทางการแพทย์จากครูบาอาจารย์ อีกหลายท่าน ได้แก่ ตาหมอพริ้ม หมอสมุนไพร่ใกล้วัด หลวงพ่อพัน สิริจันโท อริยสงฆ์แห่งลุ่มแม่น้ำหลังสวน หลวงพ่อรอด วัดต้นกูด อำเภอหลังสวน พระเทพวงศาจารย์ วัดขันเงิน และหลวงพ่อชบ วัดประสาธนิกร ตำบลขันเงิน

พ่อหมอเสริฐ บวชอยู่ ๑๙ พรรษา ก็สึกออกมามีครอบครัว ดูแลรักษาชาวบ้านมาอย่างยาวนาน ด้วยการตั้งค่ายกครู ๓๒ บาท เพื่อให้ครอบครัวคนยาก ๓๒ คนยากจนไม่มีเงินพ่อหมอเสริฐก็ออกค่ายกครูให้เอง บางคน พ่อหมอเสริฐทราบจะไปหยิบยืมเงินมา ก็จะไม่รับ ให้ไปคืนเขา

พ่อหมอเสริฐรักษาคนไข้ทั้งโรคกระดูก อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคตา โรคสตรี ูกัด โรคขวางในเด็ก เป็นต้น จนเป็นที่ยกย่องนับถือของชาวบ้าน มีคนไข้ไปรับบริการวันละ ๒๐-๓๐ คน สามารถช่วยชาวบ้านและลดภาระให้แก่โรงพยาบาลได้ไม่น้อย ในด้านคุณภาพการรักษาก็ได้รับการ

ยอมรับจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหลังสวน ท่านหนึ่งซึ่งเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางออร์โธปิดิกส์ ขึ้นชมในคุณภาพเผือกของพ่อหมอเสิริฐ ได้ให้คำแนะนำและประสานเรื่องการดูแลส่งต่อรักษาคนไข้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก

พ่อหมอเสิริฐดำรงตนอยู่ในคุณธรรม ไม่หวังวิชา ไม่ตี้มเหล่า ไม่สูบบุหรี่ เคารพในครูบาอาจารย์ เป็นที่นับถือศรัทธาของชุมชน ปกติจะหยุดการบริการรักษาทุกวันพระเพื่อทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้มีพระคุณ และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

พ่อหมอเสิริฐได้รับมอบใบประกอบโรคศิลปะ สาขาเวชกรรมไทย เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้รับคัดเลือกเป็นหมอไทยดีเด่นระดับจังหวัดและระดับภาค เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๙ คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ มีมติเอกฉันท์เห็นสมควรยกย่องพ่อหมอเสิริฐ ชาวอรุณ เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

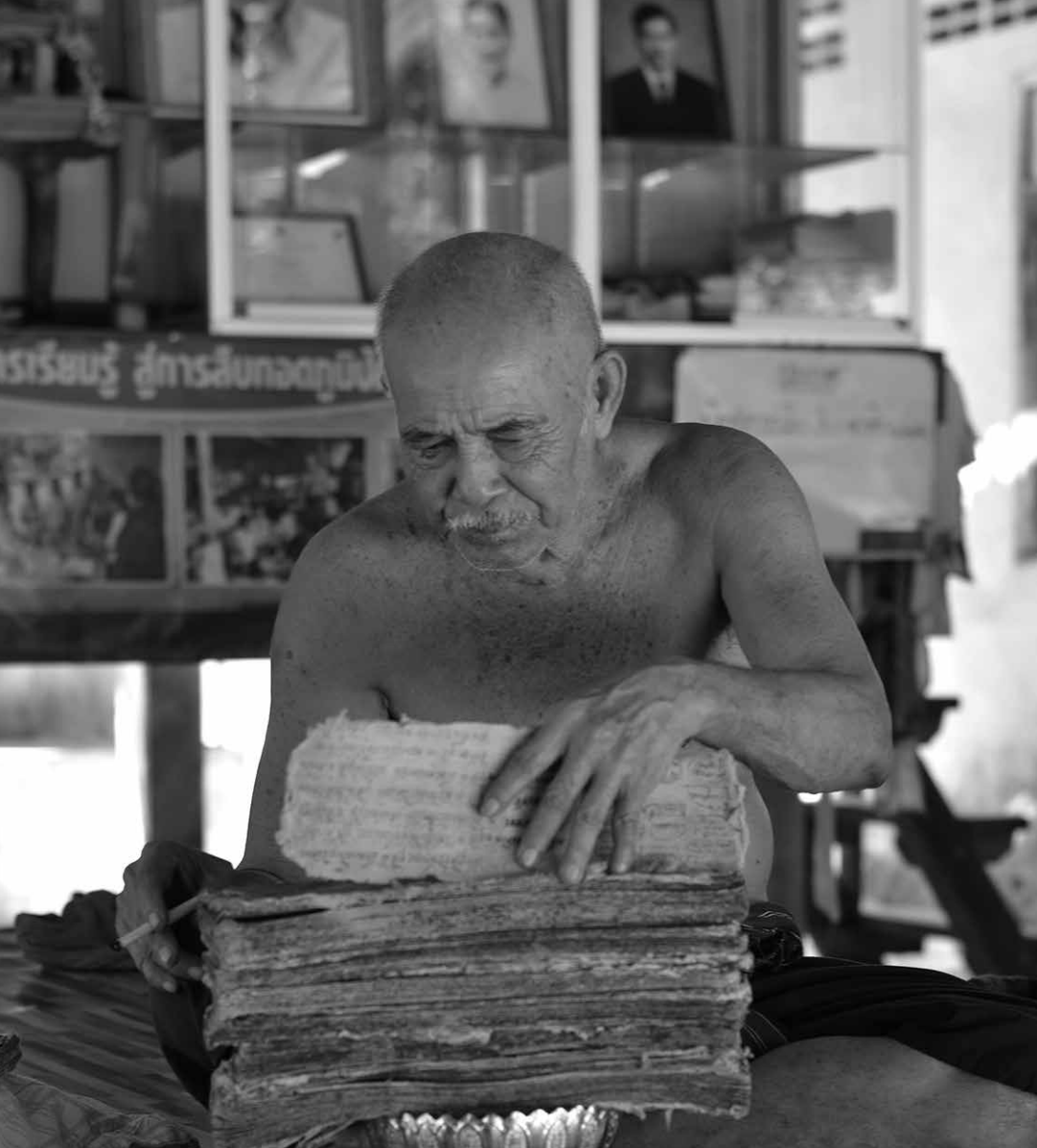
๑. การเข้าเผือกต่อกระดูก ๒. พ่อหมอเสิริฐในวัย ๘๒ ปี

๑. พ่อหมอเสิริฐสอนนักเรียนเก็บพืชสมุนไพร ๒. การวัดแนวกระดูกสันหลังของผู้ป่วย

สอนนักเรียนโรงเรียนนพคุณรู้จักพืชสมุนไพรที่บ้าน

ประวัติ หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

ประวัติชีวิต หมอหมอเสริฐ ขาวอรุณ หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๙ ปัจจุบันอายุ ๘๒ ปี
ภูมิลำเนา บ้านดอนตาล ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
บิดา-มารดา ชื่อ คุณพ่อคล่องและคุณแม่เข้า ขาวอรุณ เป็นบุตรคนแรก
ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๖ คน

การศึกษาสายสามัญ ประถมศึกษาปีที่ ๔ การศึกษาฝ่ายธรรม อุปสมบท
๑๙ พรรษา สอบได้นักธรรมตรี

อาชีพ ทำสวน

สถานภาพ สมรส ภรรยาชื่อนางซัด ขาวอรุณ ไม่มีบุตร
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๗ บ้านบ่อโค(หมู่ที่๓) ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน
จังหวัดชุมพร รหัสไปรษณีย์ ๘๖๑๑๐

ได้รับ ใบประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย สาขาเวชกรรมไทย ประเภท(ค)
เลขที่ พท.ว.๑๘๒๙๗

เกียรติภูมิและรางวัลที่ได้รับ

- รางวัลหมอไทยดีเด่นระดับจังหวัด ปี พ.ศ.๒๕๕๙
- รางวัลหมอไทยดีเด่นระดับเขตสุขภาพที่ ๑๑ ปี พ.ศ.๒๕๕๙
- ผู้แทนภาคใต้ระดับชาติ คัดเลือกหมอไทยดีเด่นระดับชาติ ปี พ.ศ.๒๕๕๙
- การนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เรื่อง การต่อกระดูก ถวายแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ณ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ.๒๕๕๙
- รางวัลหมอไทยดีเด่นระดับเขตสุขภาพที่ ๑๑ ปี พ.ศ.๒๕๖๒
- รางวัลหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ปี พ.ศ.๒๕๖๒

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

พ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณ

หมอพ่อพระแห่งหลังสวน

บ้านบ่อโค (หมู่ ๓) ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

แหล่งภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านภาคใต้อันเก่าแก่

นับแต่อดีตกาลนานโพ้น ลุ่มน้ำหลังสวนเคยเป็นที่ตั้งหลักแหล่งชุมชนคนโบราณก่อนยุคประวัติศาสตร์ ดังมีการขุดพบหลักฐานทางโบราณคดี เครื่องมือหินขัดประเภทขวานเป็นจำนวนมากในบริเวณนี้ ต่อมาหลังสวนได้กลายเป็นเมืองท่าเก่าแก่แห่งหนึ่งในแหลมมลายู จนกระทั่งในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เมืองหลังสวนเป็นหัวเมืองที่ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ ราชธานีสยาม และตอนกลางรัชกาลที่ ๕ ได้ถูกยกขึ้นเป็นจังหวัดหลังสวน สังกัดมณฑลชุมพร แต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ จังหวัดหลังสวนถูกลดฐานะเป็นอำเภอหนึ่งใน ๘ อำเภอของจังหวัดชุมพร แต่ก็ยังมีความสำคัญเป็นที่รู้จักชื่อลือเลื่องว่าเป็นเมืองผลไม้ พายเรือแข่ง แหล่งทุเรียนกวน สวนสมเด็จฯ (สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์)

ยังมีจุดสนใจอีกแห่งหนึ่งซึ่งดึงดูดให้ผู้คนทั้งใกล้ไกลเดินทางมาที่อำเภอหลังสวน อยู่ห่างจากตัวอำเภอไปเพียงไม่เกิน ๒ กิโลเมตร มุ่งหน้าไปทางตำบลนาขา ลัดเลาะไปตามเส้นทางแคบ ๆ ท่ามกลางแมกไม้ สวน มังคุด ทุเรียน ต้นจันทน์ กล้วยเล็บมือ นาง ดงปาล์มและสวนสมุนไพรเขียวขจี จนถึงเรือนไม้ปั้นหย้าอันเป็นที่ตั้งสถานพยาบาลแพทย์พื้นบ้านของพ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณ ผู้สืบสานภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านไทยแห่งลุ่มน้ำหลังสวน นับย่อนขึ้นไปได้หลายชั่วอายุคน เห็นได้จากคำขานชื่อครูหมอในพิธีไหว้ครูของพ่อหมอเสริฐ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันพฤหัสบดีแรก ข้างขึ้น เดือน ๖ อันได้แก่ ๑) ตาหมอพริ้ม ๒) หลวงพ่อพัน ๓) พ่อเต๋าแดงยาว ๔) ตาต๊อบทอง ๕) ตาบองเพชร ๖) ทวดสอน (คุณพ่อของพ่อเต๋าแดงยาว) และ ๗) ทวดเหมาะ

ทุกวันนี้ ในวัยล่วงเลย ๘๐ พ่อหมอเสริฐ ยังเปิดบริการรักษาผู้ป่วยที่มาจากทุกสารทิศ ตั้งแต่ดวงตะวันไม่ทันขึ้นไปจนตึกดิน บางวันถึงเที่ยงคืนก็มี ด้วยจรรยาบรรณที่สืบทอดมาจากบรรพชนครูแพทย์พ่อหมอเสริฐ ให้การรักษาผู้ป่วยอย่างเต็มที่เท่าเทียมกันไม่เลือกชั้นวรรณะ นอกจากเงินค่าตั้งรายชยกครูเพียงเล็กน้อยตามธรรมเนียมแล้ว พ่อหมอเสริฐไม่เคยเอ่ยปากเรียกร้องค่ารักษาพยาบาลใด ๆ เลย ท่านกล่าวว่า

“ถ้ายังมีเรี่ยวแรงอยู่ ถึงอายุร้อยปีก็จะรักษาคนไข้ไม่หยุด” ตามวิถีแพทย์พื้นบ้านอันดีงามที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน

เชื่อหมอไม่ทิ้งแถว ไกล่เกลื่อไม่กินต่าง

ชีวิตของพ่อหมอเสรีฐในวัยเยาว์ก็เหมือนเด็กชนบทยากไร้ทั่วไปคือไม่ได้ร่ำเรียนหนังสือในระบบโรงเรียนมากนัก คือจบเพียงชั้นประถมต้น จะต่างบ้างก็ตรงความเป็นลูกชายคนหัวปีต้องมีภาระช่วยเหลือพ่อแม่ทำสวนทำนาหนักมากกว่าน้องๆ แต่ความพิเศษของครอบครัวนี้คือมีญาติฝ่ายแม่เป็นหมอพื้นบ้าน ชื่อพ่อเฒ่าแดงยาว ศรีกิม ซึ่งมีศักดิ์เป็นตาของพ่อหมอเสรีฐ และเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านในตำบลนาขา ยามว่างจากงานสวนงานนา พ่อหมอเสรีฐมักจะไปคลุกคลีอยู่กับพ่อเฒ่าแดงยาว ช่วยเหลืองานบริการคนไข้ในบ้านหมอ

ครั้นบ่าวเสรีฐเริ่มแตกเนื้อหนุ่ม พ่อเฒ่าหมอเห็นแววหลานคนนี้มีหน่วยก้านพอที่จะเรียนวิชาแพทย์ได้ จึงปรารภกับหลานว่าอันตัวท่านนั้นชราภาพแล้ว ขอให้หลานเสรีฐเป็นทายาทหมอพื้นบ้านสืบต่อจากท่าน แต่ด้วยยังรักการเที่ยวเล่นตามประสาผู้บ่าว หลานชายจึงไม่ตกปากรับคำทันที หากขอกลับไปไตร่ตรอง ๕ วัน ระหว่างนั้นเองมีญาติประสออุบัติเหตุ แขนหัก บ่าวเสรีฐจึงพาญาติไปโรงหมอแต่เนื่องจากเป็นเวลาดึกมากแล้ว หมอจึงไม่รับรักษาในคืนนั้น บ่าวเสรีฐผิตหวังรุนแรงที่เห็นญาติเจ็บปวดทรมานอยู่ต่อหน้าแต่ไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้ จำเป็นต้องรอข้ามวันกว่าจะพาส่งขารญาติไปหาพ่อหมอแดงยาวซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน

นี่คือจุดเริ่มต้นปณิธานที่หาญมุ่งที่จะสืบต่อภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านของเด็กหนุ่ม ป.๔ คนหนึ่ง เหตุเพราะสะเทือนใจต่อความเจ็บปวดของเพื่อนมนุษย์ ดังนั้น ด้วยวัยเพียง ๑๓ เศษๆ บ่าวเสรีฐ ชาวอรุณจึงตัดสินใจมอบตัวเป็นศิษย์กับพ่อเฒ่าแดงยาว ศรีกิม ผู้เป็นตาเพื่อเล่าเรียนวิชาแพทย์พื้นบ้านไว้เป็นที่พึ่งของคนไข้คนทุกข์ต่อไป ในที่สุดบ่าวเสรีฐ ชาวอรุณก็ได้สืบเชื้อสายหมอพื้นบ้านของบรรพบุรุษ ซึ่งเปรียบดังเกลืออันทรงคุณค่า ไม่หลงไปทางอื่นแบบคนไกล่เกลื่อกินต่าง

นักศึกษา กศน. ศึกษาพืชสมุนไพรทำยา

คณะ อสม. และชาวบ้านในตำบลนาขาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ ศูนย์เรียนรู้หมอพื้นบ้าน นายเสรีฐ ชาวอรุณ

เรียนรู้กับครูแพทย์ตามวิถีหมอพื้นบ้าน

ลูกศิษย์ของพ่อเฒ่าแดงยาร่วมรุ่นกับพ่อหมอเสิริฐ ชาวอรุณ เดิมมี ๑๓ คน แต่พ่อเรียนไปได้ระยะหนึ่งก็เหลือเพียง ๓ คนเท่านั้น คือตัวพ่อหมอเสิริฐเอง ซึ่งมีอายุน้อยที่สุด กับนายแป้น รัตนราช และนายซ้าย (ไม่ทราบนามสกุล) ซึ่งทั้งสองเป็นลูกเขยของพ่อเฒ่าแดงยาร สำหรับ บ่าวเสิริฐนั้นพ่อเฒ่าแดงยารสังเกตุเห็นความตั้งใจจริงในการเรียนรู้และมีความประพฤติปฏิบัติตัวอย่างครบถ้วน ประกอบกับอายุยังน้อยมาก ท่านจึงถ่ายทอดวิชาหมอรักษากระดูก เส้น และอัมพฤกษ์ อัมพาต ให้แก่ศิษย์เหล่านั้นจนสิ้นภูมิรู้ของท่าน อันได้แก่

วิธีตรวจวัดความผิดปกติของกระดูก กล้ามเนื้อ โครงสร้างร่างกาย ซี่โครง การหายใจของคนไข้ หัตถการขบต่อกระดูกและจัดกระดูกให้เข้ารูปเข้ารอย การประคองกระดูกเฝือกไม้ไผ่ เคล็ดลับการเลือกลักษณะไม้ไผ่ที่นำมาทำเฝือก และเทคนิคการเข้าเฝือกตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย การนวดกล้ามเนื้อและจับเส้นเอ็น การปรุงน้ำมันยาสมุนไพรสำหรับการนวดบำบัด หลังถอดเฝือก ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมบำบัดอันเป็นการรักษาทางใจด้วย

เมื่อพ่อเฒ่าแดงยารักษาภาพ ท่านมอบหมายให้หมอเสิริฐขณะนั้น อายุราว ๑๔ ปี ทำหน้าที่รักษาผู้ป่วยแทนท่าน และยังมีมอบคัมภีร์แพทย์โบราณทั้งหมดของท่านจำนวนหลายฉบับซึ่งเป็นสมุดข่อยปกค้ำลายมือเขียนแบบอาลักษณ์เพื่อให้ศิษย์เหล่านั้นได้ทบทวนศึกษาให้ชำนาญต่อไป

บวชเรียนต่อยอดภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน

เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี บริบูรณ์อย่างเข้า ๒๑ ปี บ่าวเสิริฐจับได้ใบดำ ไม้ต้องไปเป็นทหารเกณฑ์ ต่อมาเมื่ออายุเข้าวัยเบญจเพส ๒๕ ปี จึงขอลาบวชเป็นพระที่วัดแหลมทราย ซึ่งเป็นวัดพระอุปฌาจารย์ในตำบลพะโต๊ะ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดชุมพร แต่ได้กลับมาทำหน้าที่วัดใหม่ ณ พุทฺธมณเฑียร ซึ่งเป็นวัดใกล้บ้านในตำบลนาขา อำเภอลำทะเมนชัยตนเอง ช่วงที่อยู่ในสมณเพศ พระเสิริฐสอบได้นักธรรมตรี ทั้งยังสามารถท่องจำและสวดพุทธมนต์เจ็ดตำนานได้ขึ้นใจ ท่านพบว่าคาถารักษากระดูกที่ร่ำเรียนจากพ่อเฒ่าแดงยารล้นย้อมมาจากบทพุทธมนต์ทั้งสิ้น (อาทิเช่น คาถาพระโมคคัลลาน์ประสานกระดูก ซึ่งมาจากเรื่องราวที่พระโมคคัลลานะอัครสาวกเบื้องซ้ายถูกกลุ่มโจรุมทุบตีจนร่างแหลกเหลว แต่พระเถระได้เสกคาถาประสานกระดูกพุงสังฆารไปกราบลาพระพุทธรูปเจ้าก่อนมรณภาพ) ท่านจึงมีความเชื่อมั่นในคุณพระรัตนตรัยว่าสามารถเยียวยารักษาโรคภัยไข้เจ็บได้ ระหว่างบวชอยู่นั้น พระเสิริฐได้ยินกิตติศัพท์ว่ามีครูหมอผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรอยู่ที่ตำบลพ้อแดง ในอำเภอลำทะเมนชัย ท่านจึงย้ายไปพำนักที่วัดต้นกุหลาบ เพื่อจะได้เรียนวิชาหมอสมุนไพรกับตาหมอพริ้มซึ่งอาศัยอยู่ใกล้วัดแห่งนั่นเอง

ศาสตร์สมุนไพรบำบัดที่เรียนจากตาหมอพริ้ม ได้แก่ ๑) สมุนไพรบำบัดขางเด็ก ๒) สมุนไพรบำบัดโรคุมตักิต มุตฆาต โรคสตรี และ ๓) ยาธาตุคุณหาร อันเป็นศาสตร์การคุณธาตุ ดูการพร่องของ ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ของแต่ละคนแล้วจึงตั้งตำรับยารักษาต่อไป

หมอพระเสิริฐมีความคิดว่าหากจะเป็นหมอที่ชำนาญควรต้องมีความรู้เรื่องการรักษาโรคต่าง ๆ ด้วยยาสมุนไพร ให้กว้างขวางออกไปอีก ดังนั้นหากรู้ว่าวัดไหนมีตำรับตำรายาดี ก็จะออกจาริกไปตามวัดเหล่านั้น ในอำเภอลำทะเมนชัยหลายแห่งซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้อาจารย์รักษาโรค

แหล่งสำคัญได้แก่ตำรายาสมุนไพรของหลวงพ่อพัน สิริจันโท (จันทสิริ หรือ จันทสิริ) เจ้าอาวาสวัดบรรพตพิสัย (ชาวบ้านเรียก วัดในเขา) ตำบลบางมะพร้าว อำเภอหลังสวน ผู้เป็นวิปัสสนาจารย์และเกจิอาจารย์ระดับตำนานของเมืองไทยผู้ได้รับสมญานามว่า “อริยสงฆ์แห่งลุ่มแม่น้ำหลังสวน” จังหวัดชุมพร

การรักษาโรคต่างๆ ด้วยสมุนไพรบำบัดและคาถาอาคมซึ่งเรียนรู้จากตำรายาสมุนไพรของหลวงพ่อพัน สิริจันโท ได้แก่ การปิดขางเด็ก (ใช้ตัวร้อนในเด็ก) ปิดเริม (โรคไข้ชนิดหนึ่ง มียอดเม็ดใสหรือขุ่นผุดขึ้นตามตัว ปวดแสบปวดร้อน) สูญผี ลำบอง (โรคไข้ชนิดหนึ่งมีอาการบวม อักเสบ ปวดตามข้อต่างๆ ภายในข้อมีน้ำเป็นเมือกขุ่น) และ รวด (ภาษาถิ่นใต้ หมายถึง ปรวด คือเนื้อที่เป็นโรค มีลักษณะเป็นก้อนผิแข็งอยู่ใต้ผิวหนัง เจ็บปวดมาก อาจเกิดจากการถูกหนาม หรือเสี้ยนตำหรือเจียงปลาแทงเข้าไปตรงจุดนั้น) หมอพระเสรีฐขณะอายุราว ๓๐ ปี ใช้วิธียืมตำรับตำราของหลวงพ่อพัน (ซึ่งมรณภาพไปก่อนหน้านั้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓) มาคัดลอกแล้วนำมาศึกษาผสมผสานกับการเรียนรู้จากตำราของอาจารย์ต่างๆ ท่านจึงมีความรู้ในการรักษาโรคด้วยสมุนไพรมากขึ้น

หมอพระเสรีฐไม่ถ่อมในความรู้เพียงเท่านั้น ท่านยังตั้งใจเรียนแก้พิษงูกัดจากหลวงพ่อรอด วัดต้นกูด อำเภอหลังสวน เพราะหลังสวนชุมชุมด้วยงูกะปะ งูแมวเซา และงูพิษอื่นๆ มีชาวบ้านถูกงูพิษกัดปีละหลายคน นอกจากนี้ท่านยังเรียนวิชารักษาจักจุกโรค กรรมวิธีตัดต่อเนื้อ ต้อหิน ต้อกระจก และต่อลมจากครูหมอพระชื่อดังแห่งอำเภอหลังสวน ๒ องค์ คือ พระเทพวงศาจารย์ (จันทร โกสโล) วัดขันเงิน อันเป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่ในตำบลวังตะกอก และ หลวงพ่อชบ วัดประสาธนิกร ตำบลขันเงิน

พ่อหมอเสรีฐดูแลเก็บพืชสมุนไพรที่ปลูกไว้รอบบ้าน

ชาวบ้านเจ็บป่วยมานั่งรอคิวการตรวจรักษาที่บ้านพ่อหมอเสรีฐ

หลังจากบวชชานราว ๑๙ พรรษา ขณะนั้นพระเสริฐอายุได้ ๔๔ ปี แล้วท่านเห็นว่าทางบ้านมีความลำบากเนื่องจากไม่มีใครช่วยทำงานให้ โยมพ่อแม่ซึ่งสูงอายุแล้ว ในฐานะลูกชายคนโต ท่านจึงลาสิกขาออกมา ช่วยพ่อแม่ทำสวนทำนาและเป็นหมอรักษาคนไข้ตามประสบการณ์และความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาอย่างทุ่มเทเต็มที่ จนมีคนไข้มารับบริการรักษา เป็นที่พอใจทุกราย จึงบอกเล่ากันปากต่อปาก มีคนไข้มารับการรักษามากขึ้นเรื่อย ๆ จากวันละ ๒-๓ คน จนปัจจุบันเฉลี่ยวันละ ๒๕-๓๐ คน

หมอขวัญใจคนจน : ๓๒ บาท รักษาทุกโรค

คนไข้ไม่ว่ายากดีมีจน เมื่อมารักษากับพ่อหมอเสริฐเป็นครั้งแรก ต้องนำ ดอกไม้ ธูป เทียน หมาก พลู มาเองเพื่อทำพิธีไหว้ครุพร้อมกับค่าตั้งราช (ค่ายกครู) ตามธรรมเนียม ๓๒ บาท เท่านั้น ซึ่งเป็นเคล็ดหมายถึงการรักษาครอบคลุมอาการ ๓๒ (อันเป็นธาตุโครงสร้างสำคัญของร่างกายประกอบด้วยธาตุดิน ๒๐ บวกธาตุน้ำ ๑๒) ซึ่งต่างกับค่ายกครูโดยทั่วไปที่มีกำหนดตัวเลขไว้ที่ ๖ บาทหรือ ๑๒ บาท บางครั้งคนไข้ไม่มีเครื่องตั้งราชไหว้ครุมาให้ พ่อหมอก็จะตั้งให้เอง เงินค่าราชที่ได้รับพ่อหมอจะนำไปทำบุญทั้งหมด แม้มีคนไข้บางรายประสงค์จะสมนาคุณเพิ่มเติม ท่านก็จะถามว่าเงินนี้หยิบยืมมาหรือไม่ ถ้าเป็นเงินยืมมาท่านจะคืนไปหรือถ้าเป็นเงินของคนไข้เองหากมากเกินไปท่านจะไม่รับ แต่ถ้าเป็นจำนวนเล็กน้อยท่านจะรับไว้เพื่อทำบุญให้คนไข้ต่อไป

ด้วยจรรยาแพทย์อันงดงามและจิตใจอันประเสริฐตั้งหมอพ่อพระที่ปฏิบัติหน้าที่เยียวารรักษาผู้ป่วยมายาวนานกว่า ๕๐ ปี กระทรวงสาธารณสุขจึงพิจารณามอบใบประกอบโรคศิลปะ สาขาเวชกรรมไทย ประเภท (ค) แก่พ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อให้ท่านมีศักดิ์และสิทธิในการบำบัดรักษาผู้ป่วยตามกฎหมาย วิทยาลัยแพทยพื้นบ้านได้ถูกตั้งตามกฎหมายสืบไป

บริการรักษาโรคของพ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณ

กรณีตัวอย่างการรักษากระดูกพิการ

การรักษากระดูกเป็นหัตถการที่พ่อหมอเสริฐมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษมาตั้งแต่ครั้งเป็นศิษย์หนุ่มในสำนักพ่อเฒ่าแดงยาว เครื่องใช้ในการรักษานอกจากของตั้งราชยกครูแล้ว ยังมีอุปกรณ์รักษากระดูกง่าย ๆ คือ เส้นเชือกมัดแนวกระดูกสันหลังคนไข้(ซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากพ่อเฒ่าแดงยาว) เปลือกไม้ไผ่ขนาดต่าง ๆ ผ้าขาว เข็มกลัด และที่ขาดไม่ได้คือน้ำมันสมุนไพรร

ขั้นตอนการรักษา เริ่มจากการบูชาครุ เอ่ยบอชื่อครูบาอาจารย์ทั้งหมดในสายพ่อหมอเสริฐ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์คนไข้ด้วยการดูคลำและซักประวัติผู้ป่วย เพื่อหาสาเหตุและวินิจฉัยว่ากระดูกหัก แตรกร้าว หลุด หรือคดผิดรูป ถ้าเป็นกรณีที่สามารถรักษาได้ เช่นกระดูกหัก จะเริ่มจากการจัดกระดูกที่หักให้ขบติดกัน พร้อมเสกเป่าคาถา จากนั้นทาน้ำมันสมุนไพรรทั่วบริเวณที่กระดูกหัก แล้วนำผ้าขาวมาพันรอบไว้ รัดติดด้วยเข็มกลัด เลือกเปลือกไม้ไผ่ขนาดที่เหมาะสมนำมาประกบรอบผ้าขาวให้กระชับ จากนั้นจึงชุบทาน้ำมันสมุนไพรรบนเปลือกอีกรอบ ให้ผู้ป่วยพักรอ ๗ วันจึงจะแกะเปลือกดูอาการ (ถ้าเป็นกรณีการหักบริเวณกระดูกที่ใหญ่และยาว เช่นกระดูกต้นขา ต้องใช้เวลาพักรอ ๙ วัน) หลังจากแกะเปลือกแล้วกระดูกติดดีก็จะทำการนวดเส้นรักษาต่อเนื่อง เพื่อให้การไหลเวียนเลือดลมดีขึ้น นวดรักษาติดต่อกันจนกว่าคนไข้จะสามารถกลับไปใช้ชีวิตตามปกติได้ ในกรณีที่กระดูกแตกหักแล้วเกิดมีหนอง ต้องทำการพอกยาสมุนไพรรเป็นพิเศษต้องชำระให้หนองหมดก่อน

การประสานร่วมมือระหว่าง หมอโรงพยาบาลกับหมอพื้นบ้าน

พ่อหมอเสริฐเป็นผู้มีมารยาทวิชาชีพ หากผู้ป่วยคนใดเคยรักษาที่โรงพยาบาลมาก่อนและต้องการมารับการรักษาจากท่านจะต้องให้โรงพยาบาลเซ็นใบอนุญาตมาก่อนหรือให้โรงพยาบาลถอดเผือกมาให้เรียบร้อยก่อนมาถึงมือท่าน บางกรณีที่ต้องกรดยกหูกรดยกตากรดยกกระดูกแตกหรือหัก โดยเฉพาะกระดูกสันหลังแตก ท่านอาจไม่รับรักษาโดยจะมีใบส่งต่อให้โรงพยาบาลหลังสวนอย่างเป็นทางการ นายแพทย์ศักดิ์สิทธิ์ มหารัตนวงศ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหลังสวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ในฐานะที่ท่านเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางออร์โธปิดิกส์ (วิชาที่เกี่ยวกับกระดูก ข้อ เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อต่าง ๆ ของร่างกาย) ท่านมีความเข้าใจและเปิดรับวิธีหมอพื้นบ้านเข้าสู่ระบบบริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาลอย่างดีเยี่ยม เคยกล่าวว่า

“เรื่องของกระดูกหัก ประชาชนยังนิยมรักษากับหมอพื้นบ้าน แม้ว่าการแพทย์จะเจริญเพียงไรนะครับ แต่ว่าหมอพื้นบ้านก็มีส่วนช่วยตรงที่ว่าประชาชนเขามีศรัทธาต่อตัวหมอพื้นบ้านเอง ซึ่งโรงพยาบาลเองตอนเริ่มแรกไม่เข้าใจในระบบนี้ แต่พออยู่ไปๆในวิถีของพื้นบ้าน เราพบว่าระบบสุขภาพสมัยใหม่เราก็ไม่สามารถรักษาได้ทุกโรค ดังนั้นแผนไทยก็เป็นศาสตร์หนึ่งนะครับที่จะมาช่วยดูแลรักษาในเรื่องของกระดูกหักเหล่านี้ได้”

ความเชื่อมั่นของแพทย์

คุณหมอศักดิ์สิทธิ์ยังยืนยันความสามารถของพ่อหมอเสริฐว่า

“มีกรณีคนไข้ไหลปล้ำห้าหักมาโรงพยาบาลเราต้องใช้เวลารักษาถึง ๓ เดือนกว่าคนไข้จะหายเป็นปกติ โดยหมอเสริฐท่านรักษาตามแบบหมอพื้นบ้านใช้เวลาเพียงไม่ถึง ๓ อาทิตย์คนไข้ก็หายแล้ว” อย่างไรก็ตามในกรณีที่หมอพื้นบ้านมิได้เป็นเจ้าของคนไข้กระดูกหักโดยตรง โรงพยาบาลมีระบบส่งต่อคนไข้ไปทำกายภาพบำบัดกับหมอพื้นบ้าน เป็นการลดภาระและความแออัดของโรงพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหลังสวนคนปัจจุบัน ย้ำว่า

“อีกอย่างหนึ่งในเรื่องของกรดยกหู เช่น บางทีเรื่องคนไข้กระดูกหัก และมีข้อติดต่างๆ หมอพื้นบ้านก็เหมือนเป็นนักกายภาพบำบัด ก็สามารถช่วยในเรื่องการฟื้นฟูหลังการผ่าตัด

เรามีข้อตกลงว่า อันไหนที่หมอพื้นบ้านรักษาไม่ได้ เช่น กระดูกหักบริเวณใกล้ข้อ กระดูกหักบริเวณข้อสะโพกต่าง ๆ กระดูกหักแผลเปิดหรือได้รับบาดเจ็บทางระบบประสาท ทางหมอพื้นบ้านจะส่งเคส (case) ผู้ป่วยเหล่านี้กลับมาให้เรา”

ข้อตกลงนี้พ่อหมอเสริฐปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพราะรู้ขีดจำกัดความสามารถของหมอพื้นบ้านว่าทำได้แค่ไหนเพียงไร นับเป็นโมเดลความร่วมมือข้ามวิชาชีพที่เป็นแบบอย่างอันดียิ่ง

ทั้งนี้พ่อหมอเสริฐ กล่าวว่าต้องอาศัยเกณฑ์จากหมอหลวงเหมือนกันว่ากระดูกจะหักตรงไหน บางทีคนไข้ก็ไปเอกซเรย์มา พ่อหมอเสริฐขอฟิล์มเอกซเรย์มาดูว่า กระดูกหักอย่างไร หักเป็นรูปพรรณฐานอย่างไร หักแบบปลายพร้า (ลักษณะมีตของขาใต้ ปลายมีตอโค้งลงเป็นจะงอย) หรือหักเป็นปาง (ลักษณะเป็นง่าม) หรือหักแตกร้าว แล้วสะเก็ดกระดูกมันกระจาย เป็นอย่างไรอยู่ตรงไหนก็แจ้ง พ่อหมอเสริฐใช้วิธีคลำ บางที

อาจจะถนัดหรือไม่ถนัด บางทีอาจจะพลาดพลั้ง บางครั้งการต่อกระดูก แล้วอาจจะไม่สมบูรณ์ตามแบบ

ทางโรงพยาบาลเกรงว่าพ่อหมอเสิริฐจะเป็นคนเสียชื่อ ถ้าคนป่วย มีอาการหักในกระดูกข้อมาหา พ่อหมอเสิริฐจึงต้องส่งโรงพยาบาล ให้โรงพยาบาลผ่าเอากระดูกอันที่หักออกมา แล้วเอากระดูกเทียมใส่ พ่อหมอเสิริฐเคยพูดว่า “หมอ (โรงพยาบาล) เขามีปัญญามากกว่าผม เพราะเขาเรียนจบมา ผมนี่อยู่แบบนี้ จบชั้น ป.๔ เท่านั้น”

ทุกวันนี้หากใครไปเยี่ยมเยือนเรือนพยาบาลของหมอพ่อพระท่านนี้ สิ่งที่จะสะดุดตา ก็คือ ไม้ค้ำยันช่วยเดินที่กองพะเนินเทินทึกอยู่เป็นประจักษ์ พยานว่า ผู้ป่วยกระดูกหักจำนวนมากที่มารักษากับท่านได้รอดพ้นจากความพิการสามารถกลับไปใช้ชีวิตเดินเหินได้ปกติ ไม่ต้องพึ่งไม้ค้ำยันอีกต่อไป จึงทิ้งไว้บ้านหมอเป็นอนุสรณ์และกำลังใจแก่ผู้มารักษารายต่อไป

๑. การทดสอบโครงสร้างร่างกายผู้ป่วย ๒. สมุดบันทึกคิวผู้ป่วยยาวเหยียดในแต่ละวัน

พ่อหมอเสิริฐจัดยาสมุนไพรไว้เป็นหมวดหมู่

04-02-2019 13:12

พ่อหมอเสิริฐนำนักเรียนโรงเรียนนพคุณเดินศึกษาสมุนไพรรอบศูนย์เรียนรู้ฯ

“

ภูมิปัญญาไม่ได้ล้ำหลัง
ถ้าเราเข้าใจ
เชื่อมั่นและศรัทธา

”

ภูมิปัญญาชาวบ้าน
“หมอพื่อพระแห่งหลังสวน”

สูตรน้ำมันสมุนไพร

สูตรน้ำมันสมุนไพรที่ใช้ในการรักษากระดูกและเส้นเอ็น

(๑) น้ำมันนวดเอ็น

ประกอบด้วยสมุนไพรสดดังนี้

- ผลส้มแขก ช่วยทำให้เอ็นหย่อนลง
- กิ่งลั่นทม (ใช้ดอกสีใดก็ได้) ช่วยลดอาการอักเสบจากการนวด
- หัวข้าวเย็นเหนือ ช่วยระงับความร้อนจากการอักเสบ
- หัวข้าวเย็นใต้ ช่วยระงับความร้อนจากการอักเสบ
- ย่านเอ็นแดง (เถาเอ็นอ่อน) ช่วยรักษาเส้นเอ็นให้สมบูรณ์แข็งแรง
- ครั่งเป็น (ยางสีแดงจากตัวครั่งเป็นๆ) ช่วยป้องกันผิวหนังไม่ให้อักเสบ ช่วยบำรุงผิว
- ครั่งติด (พญาไร้ใบ) ช่วยขับลมในเส้นเอ็น
- ต้นหญ้าปราบ (โตไม่รู้ล้ม) ช่วยผลัดคืนให้เลือดลมไหลเวียนสะดวกขึ้น
- ต้นคณฑกาคูด (เฟิร์นใบมะขาม) ช่วยลดการอักเสบของพังผืดที่หุ้มกระดูก อันเนื่องจากการบีบนวด

วิธีทำ นำสมุนไพรสดทั้งหมด มีน้ำหนักอย่างละเท่าๆ กัน (เสมอภาค) หรืออย่างละหนึ่งกำมือ มาล้างเป็นชิ้นเล็กๆ ล้างให้สะอาด นำไปเคี่ยวกับน้ำมันมะพร้าวให้ท่วมยา เคี่ยวจนกว่าน้ำมันไม่มีไอระเหยแล้ว จึงยกลง ทิ้งไว้ให้เย็นแล้วกรองใส่ขวด

(๒) น้ำมันต่อกระดูก

ประกอบด้วยน้ำมัน ๓ ชนิด คือ

น้ำมันโครา หรือกูรา (น้ำมันเลียงผา) ช่วยให้เนื้อกระดูกงอกและประสานกันเร็วขึ้น มีน้ำมันมะพร้าว และน้ำมันงา ผสมเข้าด้วยกัน

อนุสรณ์การรักษา

๒

การรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต

การรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต

ขั้นตอนแรกพิจารณาค้นหาเส้นเอ็นที่เสีย หรือเส้นเอ็นที่ไม่ทำงาน จากนั้นจึงทำหัตถการรักษาด้วยการนวดเส้นเอ็นใหญ่และเส้นเอ็นเล็กพร้อมกับใช้น้ำมันสมุนไพรชุบผ้าตีบริเวณที่อ่อนแรง ขั้นตอนทดสอบนี้จะทำการนวดติดต่อกัน ๓ วัน หลังจากนั้นสังเกตว่าผู้ป่วยดีขึ้นหรือไม่ หากดีขึ้นจะทำการรักษาต่อ โดยนัดให้ผู้ป่วยกลับมาตรวจต่อเนื่องใน ๑๕ วันอาการจะดีขึ้นโดยลำดับ ในระหว่างนั้นให้ผู้ป่วยกินยาต้มสมุนไพรร่วมด้วย ๓ ชุด คือ

ยาชุดที่ ๑ ตำรับยาต้มรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตสูตร ๑ ประกอบด้วย เกล็ดขี้วัว ๑ ตำลึง หัวร้อยรู หัวข้าวเย็นเหนือ หัวข้าวเย็นใต้ ต้นครอบจักรวาล (ครอบพันสีหรือครอบตลับ) แก่นสัก แก่นสน ฝักราชพฤกษ์ แก่นขี้เหล็ก ใบมะกา เจตมูลยาน (บอระเพ็ด) แก่นลั่นทมแดง หัวเถาเอ็นแดง ผักหนอก (คล้ายใบบัวบกแต่ใบหยักมนและหยักลึกกว่า) ยาตำ พืชวัตถุเหล่านี้ใช้เสมอภาค ถ้าอาการไม่หนักใช้อย่างละ ๓ บาท (๔๕ กรัม)

แต่ถ้าอาการหนักมาก ใช้อย่างละ ๖ บาท (๙๐ กรัม) นอกจากนี้ยังประกอบด้วยสัตว์วัตถุ ได้แก่ ดีหมี กระดุกควายขาว และธาตุวัตถุจำพวกดีเกลือ เกลือสินเธาว์ และตัวยาอื่น ๆ อีกพอประมาณ

วิธีทำ

นำตัวยาทั้งหมด มาล้างให้สะอาด เติมน้ำท่วมยา ต้มกินครั้งละ ๑ แก้ว ก่อนอาหาร ๒๐ นาที วันละ ๓ เวลา ก่อนมื้อเช้า กลางวัน เย็น กินต่อเนื่องกัน จนกว่ายาจืด แล้วเปลี่ยนยาใหม่ กินยาจนกว่าจะสามารถยกแขนยกขาได้ จึงเปลี่ยนไปกินยาชุดที่ ๒

การรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต

ยาชุดที่ ๒ ตำรับยาตำรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต สูตร ๒ เริ่มกินเมื่อสามารถยกแขน ยกขาได้ เครื่องยาสมุนไพรประกอบด้วย ต้นขอบกระดัง (เถากำแพงเจ็ดชั้น) หัวหวายขม เถาสะค้าน เถาวัลย์เปรียง ดีปลีลูกพลู มะแว้งเครือ ใฝ่ไร่ (ใฝ่เลื้อย) ตำยาทั้งหมดใช้เสมอภาค อย่างละ ๓-๖ บาท (๔๕-๙๐ กรัม) กลีบกระเทียมเท่าอายุ เม็ดพริกไทยเท่าอายุ และตำยาอื่นๆ

วิธีทำ

นำตำยาทั้งหมดมาต้มกับน้ำใส่ท่วมยา กินครั้งละ ๑ แก้ว ก่อนอาหาร ๒๐ นาที วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น กินต่อเนื่องกัน จนกว่ายาจืด แล้วเปลี่ยนยาใหม่ จนกว่าอาการผู้ป่วยจะดีขึ้นมาก

การรักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต

ยาชุดที่ ๓ ตำรับยาตัดรากอัมพฤกษ์ อัมพาต ประกอบด้วยตำยาสำคัญ คือ ดีปลีลูกพลู โกงูทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ ชะเอมเทศ ชะเอมไทย แก่นฝาง แก่นสแร เถาสะค้าน เถาวัลย์เปรียง เจตมูลยาน (บอระเพ็ด) ฝักราชพฤกษ์ (คูน) ใบมะกา แก่นขี้เหล็ก แก่นตำเสา (กันเกรา) ขี้เหล็ก เลือด

รังนกแขวนฟ้า (คล้ายรังนกกระจาบน้ำแต่ใหญ่กว่า) หย้าปราบ (ได้ไม่รู้ล้ม) ต้นหิงหอย (รางจืดต้น) หัวข้าวเย็นเหนือ หัวข้าวเย็นใต้ กิ่งลั่นทม หัวเปราะหอม หัวชิงตาแดง เม่าเหล็ก พญามือเหล็ก รากขี้ดมอน

หัวขมิ้นอ้อย ชุมเห็ดใหญ่ หัวแห้วหมู ช้าพลู มะแว้งเครือ ชันทอง พยาบาท ฝักเป็ดแดง รากหญ้าคา หัวส้มกุ้งแดง หล้าคอกิว

ย่านมะกล่ำตาไก่ (มะกล่ำตาหนู) ต้นฝักกระเฉด ต้นกุ่มบก ต้นไม้ขีดไหล รากปลาไหลเผือก ใบกะหล่ม รากมะเขือขึ้น รากยายปลวก (ต้นมะดุก) รากมะกรูด รากมะนาว รากทุ่งฟ้า หัวงอ (ว่านน้ำ) ต้นแฝกหอม อัตราส่วนที่ใช้ เสมอภาค ก้านสะเดา ๓๒ ก้าน เม็ดพริกไทยเท่าอายุ กลีบกระเทียมเท่าอายุ ดีเกลือ เกลือสินเธาว์ กระดุกควายขาว

วิธีทำ

นำตำยาทั้งหมดต้มด้วยน้ำท่วมยา วิธีกิน ก่อนอาหารประมาณ ๒๐ นาที ครั้งแรก ๆ ให้กินครั้งละ ครั้งแก้ว ก่อนอาหาร วันละ ๓ เวลา เนื่องจากยามีความเข้มข้นมาก เมื่อน้ำยาเจือจางลง ให้กินครั้งละเต็มแก้ว

๓ - ๔

ตำรับยาสตรี และตำรับยากวาดซาง

ตำรับยาสตรี

เป็นยาสำหรับสตรีที่มีความผิดปกติของโลหิตระดูซึ่งทำให้เกิดอาการผิดปกติอื่นตามมา เช่น ปวดท้อง ปวดศีรษะ เป็นลม เป็นต้น

สมุนไพรรในตำรับ ประกอบด้วย ต้นผักเป็ดแดง ต้นหญ้าพันงูแดง สามเดือนดอกแดง (บานไม่รู้รุ่ยดอกแดง) สามเดือนดอกขาว (บานไม่รู้รุ่ยดอกขาว) เถาวัลย์เปรียง ต้นไผ่ร้าง (ไผ่เลื้อยหรือไผ่คลาน) เถาขมิ้นฤาษี (ขมิ้นเครือ) เปลือกยางนา เถาสมุนแวง (เป็นเถา ไม่ใช่สมุนแวง ไม่สามารถระบุชื่อสามัญได้) ต้นกำจัด หัวแห้วหมู ต้นข้าพลู ดิปลี รากเจตมูลเพลิง รากยวง หนูน (เนื้อไม้สีเหมือนแก่นขนุน ยังไม่สามารถระบุชื่อสามัญได้) ลูกจันทน์เทศ (เอาผล รก ดอก)

สมุนไพรรทุกตัวใช้เสมอภาคกัน นำมาต้ม รับประทานครั้งละครึ่งแก้ว เข้าและเย็น ก่อนอาหารอย่างน้อย ๒๐ นาที

ตำรับยากวาดซาง

สมุนไพรรในตำรับ ประกอบด้วย เปลือกมะนาวตากแห้ง ว่านกิบแรด ลูกสมอเหลี่ยม (สมอไทย) ทุกตัวใช้เสมอภาคกัน นำมาบดผง แล้วละลายด้วยน้ำมะกรูดหรือน้ำมะนาว ใช้น้ำป้ายยาแล้วนำไปกวาดที่โคนลิ้นและใต้ลิ้นเด็กที่เป็นซาง

สมุนไพรรปิดริม ใช้ใบกระท่อมไม่เกิน ๕ ใบ (อาจใช้ใบตะขบนา ใบกระท้อน หรือใบหว้าก็ได้) เคี้ยวให้แหลก พร้อมท่องบทสวด อิติปิโส ๘ ทิศ แล้วพ่นใบกระท่อมลงบนบริเวณที่เป็นริม ๓ ครั้ง ทำวันละหนึ่งครั้ง ติดต่อกัน ๒-๓ วัน แล้วริมจะแห้งลง

ตำรับยาสตรี และตำรับยากวาดซาง

๕

ตำรับยาหยอดตา รักษาตา

ได้แก่ ต้อเนื้อ ต้อหิน ต้อกระจก ต้อลม เป็นต้น

สมุนไพรรักษาตาประกอบด้วย หญ้าไต้ใบ ตำให้แตก ลูกบวบกลางหาว (ผลต้นกะเหรี่ยงร้อน กล้วยไม้ชนิดหนึ่ง) นำมาอย่างไฟให้เหี่ยว อัตราส่วนเท่ากัน ทั้ง ๒ อย่าง น้ำฝนกลางหาว (น้ำฝนที่ได้จากการนำภาชนะไปรองในที่โล่งแจ้ง ไม่สามารถใช้น้ำฝนที่ตกมาจากหลังคาได้เนื่องจากอาจจะไม่สะอาด) ใช้เป็นน้ำ กระจาย และพิมเสน

นำหญ้าไต้ใบที่ตำแล้วผสมกับลูกบวบกลางหาว ผสมน้ำฝนกลางหาวเป็น น้ำกระจาย คั้นเอาเฉพาะน้ำ แล้วจึงหยิบพิมเสนลงไปพอประมาณ นำมาหยอดตาที่มีอาการของตาต้อต่างๆ ควบคู่กับพิธีกรรมการรักษาตาต้อ

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมบำบัด เคล็ดการรักษาตาต้อด้วยคาถา

๖

การรักษาโรค (ภาษาไต้หมายถึง ปรวด)

ตัวยาสมนไพรรักษาโรค

หนังวัว คราบงูเห่า หัวหนอนตายอยาก ลูกลำโพง ต้นทองพันชั่ง เจตมูลเพลิง หัวรุงขเมา พริกไทย แก่นฝาง แก่นแหระ (ต้นสแร) กระเทียม หมึกดำ (หมึกจีนเป็นแท่ง) หัวหมากหมก ต้นโคกกระสุน ต้นคดนกคูด (เฟิร์นใบมะขาม) เภสัชวัตถุทุกตัวใช้เสมอภาค หรืออย่างน้อยใช้สิ่งละไม่ต่ำกว่า ๑ บาท (๑๕ กรัม)

วิธีทำ

นำตัวยาทั้งหมดมาคั่วไฟจนเกรียม นำไปบดผสมกับน้ำมันมะพร้าว ทาบริเวณแผลบ่อย ๆ แล้วแผลจะค่อย ๆ หายไป

ยาสมนไพรรักษาโรคหรือปรวด

ต้นละหุ่งแดงข้างบ้านหมอเสริฐ

ตำรับยาลำบอง และการรักษาพิษงูกัด

๓-๘

ตำรับยาลำบอง และ การรักษาพิษงูกัด

ตำรับยาลำบอง

สมุนไพรในตำรับประกอบด้วยเมล็ดผักบุง เมล็ดผักชีล้อม ลูกขี้ใต้ ต้นละหุ่งแดง จอกแหนใหญ่ เปลือกต้นมะกอก นำสมุนไพรทั้งหมดตำผสมกับปูนกินหมาก พอกบริเวณข้อที่เป็นลำบอง เมื่อสมุนไพรแห้งให้ใช้น้ำต้มสุกไปรดบริเวณที่พอก (เนื่องจากลำบองจะมีความร้อนทำให้สมุนไพรแห้งเร็ว)

การรักษาพิษงูกัด

ใช้น้ำมันสมุนไพรทาแผลงูกัด ประกอบด้วยตัวยาสาคัญดังนี้ หัวผักกูด เถาตำลึง รากต้นหยี เปลือกโหรง (ต้นสำโรง) เปลือกจิกนา หัวอุตพิต รากละหุ่งแดง ตัวยาทันทั้งหมัดใช้เสมอภาค และหินดำ (ฝนเอาแต่ขี้)

วิธีทำ

นำสมุนไพรสดทั้งหมดมาตำให้แหลก แล้วเอาไปเคี่ยวกับน้ำมันมะพร้าว นำยาน้ำมันสมุนไพรที่ได้ผสมกับขี้หินดำ แล้วนำไปทาบริเวณแผลที่ถูกงูพิษกัด เคล็ดลับคือขี้หินดำเป็นธาตุวัตถุที่ช่วยให้น้ำมันเคลือบติดแผลงูกัดได้นาน

๓

การพัฒนาวิชาชีพแพทย์พื้นบ้าน

พ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณได้รับการยอมรับด้านการรักษากระดูก จากแพทย์แผนปัจจุบันโรงพยาบาลหลังสวน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมมือกันในการรักษาผู้ป่วยโรคกระดูก พ่อหมอได้รับความรู้เพิ่มเติมในด้านเทคนิคการแพทย์ เช่นการอ่านฟิล์มเอ็กซเรย์ การใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์สมัยใหม่ในการรักษากระดูก นอกจากนี้ท่านและแพทย์พื้นบ้านด้านรักษากระดูกอีกหลายท่านยังได้เข้าร่วมในทีมวิจัยเรื่อง

“การศึกษาและพัฒนาศักยภาพหมอพื้นบ้านในการรักษาผู้ป่วยกระดูกหักและพัฒนารูปแบบความร่วมมือการผสมผสานการรักษากระดูกหักระหว่างหมอพื้นบ้านกับสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ” โดยกองการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปี พ.ศ. ๒๕๕๕

บทบาททางสังคมของหมอพ่อพระ

ศูนย์เรียนรู้ หมอพื้นบ้าน นายเสริฐ ชาวอรุณ

ก่อตั้งโดยองค์การบริหารส่วนตำบลนาขา ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาขา อำเภอหลังสวน เนื่องจากได้เล็งเห็นถึงคุณค่าและคุณูปการของภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพภายในชุมชนผ่านการสืบสานถ่ายทอดโดยพ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณ ปัจจุบันกล่าวได้ว่าศูนย์เรียนรู้หมอพื้นบ้าน นายเสริฐ ชาวอรุณ เป็นห้องเรียนภูมิปัญญาของชุมชนหลังสวนและผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทั้งความรู้สมุนไพร การรักษา และความร่วมมือร่วมกันของคนในชุมชน

ยิ่งไปกว่านั้น ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ยังเป็นคลังความรู้สำคัญด้านสุขภาพของชาว อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) ซึ่งนอกจาก อสม. จำนวนมากจะได้เรียนรู้เรื่องสมุนไพรอย่างลึกซึ้งเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในงานเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน แล้วหลายท่านยังมาอาสาสมัครเป็นผู้ช่วยหมอพื้นบ้านในการจัดเตรียมยาและผลิตยาสมุนไพร รวมทั้งช่วยบริการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้ป่วยที่มารับบริการในศูนย์เรียนรู้ของพ่อหมอเสริฐด้วย เช่น การคัดกรองเบาหวาน ความดันโลหิต การคัดกรองสุขภาพจิต เป็นต้น

การปลูกฝังเมล็ดพันธุ์ภูมิปัญญาในเด็กปฐมวัย

โรงเรียนวัดนพคุณ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาเล็กๆ แห่งหนึ่งในตำบลนาขา ที่เปิดการเรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ศูนย์เรียนรู้หมอพื้นบ้าน นายเสริฐ ชาวอรุณ เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญแห่งหนึ่ง ที่จะปลูกฝังเมล็ดพันธุ์ความรู้ด้านสมุนไพร และพื้นฐานการดูแลสุขภาพ

ตามภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน ลงในเนื้อดินอันอุดมของเด็กนักเรียน ซึ่งจะได้รับการฝึกฝนเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในศูนย์เรียนรู้ของพ่อหมอเสริฐ แห่งนี้ เพื่อเด็กๆ จะได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพตนเองและคนในครอบครัวต่อไป

นอกจากปลูกฝังเมล็ดพันธุ์ภูมิปัญญาแก่เด็กปฐมวัยแล้ว ศูนย์เรียนรู้หมอพื้นบ้านแห่งนี้ยังร่วมมือกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอหลังสวน เปิดหลักสูตรวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร สอนนักเรียน กศน. โดย พ่อหมอเสริฐ ชาวอรุณ เป็นผู้บรรยายถ่ายทอด

กิจกรรมปลูกและใช้สมุนไพรในชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอหลังสวน ได้มีการจัดทำแผนการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรในตำบลต่างๆ โดยศูนย์เรียนรู้ หมอพื้นบ้าน นายเสริฐ ชาวอรุณได้รับการคัดเลือกให้เป็นแหล่งการถ่ายทอดการปลูกสมุนไพรของตำบลนาขา โดยเน้นการปลูกสมุนไพรที่ใช้บ่อยในชุมชนและนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยชุมชนเพื่อสุขภาพประชาชน อย่างไรก็ตาม พ่อหมอเสริฐยังขอให้สำนักงานเกษตรช่วยเหลือสนับสนุน การปลูกพันธุ์ไม้สมุนไพรที่หายาก เพื่อการอนุรักษ์ไว้ และแบ่งปันนำไปใช้ประโยชน์ทางยาแก่ผู้ที่มารับการรักษากับพ่อหมอเสริฐต่อไป

ด้วยความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านการดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย แก่ประชาชนมาอย่างยาวนานกว่า ๖๐ ปี มีจรรยาบรรณแพทย์อันงดงามเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนเป็นจำนวนมากที่มารับบริการรักษาแบบให้เปล่าจากท่าน ทั้งยังให้การประสานร่วมมือกับระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขของรัฐอย่างดีเยี่ยม และยังมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา อสม. และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

หลักเกณฑ์ และแนวทางการคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

ความหมาย

หมอไทย หมายถึง ผู้ที่ได้รับขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือ ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ตาม พรบ.วิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๖

วิชาชีพการแพทย์แผนไทยตามพระราชบัญญัตินี้ ประกอบด้วย

(๑) การประกอบวิชาชีพ การแพทย์แผนไทย ได้แก่ การประกอบวิชาชีพด้านเวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย การผดุงครรภ์ไทย การนวดไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย หรือการแพทย์แผนไทยประเภทอื่น ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

(๒) การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

คุณสมบัติ

- ๑) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย
- ๒) เป็นผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือ การแพทย์แผนไทยประยุกต์
- ๓) ปฏิบัติงานดีเด่นที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ (ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี)
- ๔) เป็นคนดี มีจริยธรรม เมตตาธรรม ตามหลักศาสนา
- ๕) เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการดูแลผู้เจ็บป่วย และถ่ายทอดความรู้

การให้คะแนน

๒๕ คะแนน (ข้อมูลพื้นฐาน)

- อายุ
- ระยะเวลาประสบการณ์ในการดูแลรักษา
- มีผู้มารับบริการสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

๒๕ คะแนน (ความรู้ ทักษะและความชำนาญ)

- การดูแลรักษาผู้ป่วย
- การถ่ายทอดความรู้

๒๕ คะแนน (ความสามารถพิเศษ)

ตัวอย่างเช่น

- แปรตำรา/บันทึกตำรา/มีตำรับเฉพาะ/มีเทคนิคการรักษาเฉพาะ/ประดิษฐ์อุปกรณ์การแพทย์/มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลูกป่าชุมชน และเสริมสร้างสุขภาพชุมชน ฯลฯ

๒๕ คะแนน (คุณธรรม จริยธรรม)

- มีจรรยาแพทย์ เป็นคนดี มีคุณธรรม
- เป็นที่ยอมรับยกย่องของชุมชน

วิธีการคัดเลือก

๑) คัดเลือกจากหมอไทยดีเด่นระดับเขต ๑๒ เขต เพื่อคัดเลือกตัวแทนหมอไทยดีเด่นระดับภาคประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๒ กรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

๒) ลงพื้นที่เพื่อคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

๓) คณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ จะคัดเลือกผู้ที่มีคะแนนดีที่สุดจากหมอไทยดีเด่นระดับภาค ทั้ง ๔ ภาค เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติพิจารณาตัดสิน

รางวัล

- ๑) โล่เชิดชูเกียรติและใบประกาศเกียรติคุณ
- ๒) เงินรางวัล

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

ที่ ๓ / ๒๕๖๒

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๒

เพื่อให้การดำเนินการคัดเลือกหมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก หมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติและสร้างขวัญกำลังใจของหมอมอพื้นบ้าน หมอแผนไทย ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพในการทำประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ โดยมีการมอบรางวัลในการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก

อาศัยอำนาจของคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ ตามคำสั่งคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ที่ ๕/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยมีองค์ประกอบอำนาจและหน้าที่ดังนี้

๑. องค์ประกอบคณะกรรมการ

๑.๑ นายวิชัย โชควิวัฒน์	ที่ปรึกษา
๑.๒ นายมรุต จิรเศรษฐสิริ	ที่ปรึกษา
๑.๓ นายเปรม ชินวันทนนานท์	ประธาน
๑.๔ นายประพจน์ เกตุรากาศ	รองประธาน
๑.๕ นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์	คณะกรรมการ
๑.๖ นายขวัญชัย วิศิษฐานนท์	คณะกรรมการ
๑.๗ นางสาวปรณัฐ สุขสุทธิ์	คณะกรรมการ
๑.๘ นางศุภวรรณ พันธุ์บุรณะ	คณะกรรมการ
๑.๙ นายวีรพงษ์ เกรียงสินยศ	คณะกรรมการ
๑.๑๐ นายสันติสุข โสภณสิริ	คณะกรรมการ
๑.๑๑ นางสาวณีย์ กุลสมบุรณ์	คณะกรรมการ
๑.๑๒ นายนันท์ศักดิ์ โชติชนะเดชาวงศ์	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑.๑๓ นางสาวอรจิรา ทองสุกมาก	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๔ นายสมิคร สมแวง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๕ นางสาวภัทร วาคนา	ผู้ช่วยเลขานุการภาคเหนือ
๑.๑๖ นางสาวภรตรา สามสูงเนิน	ผู้ช่วยเลขานุการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๑.๑๗ น.ส.จิราภรณ์ บุญมาก	ผู้ช่วยเลขานุการภาคใต้

๒. ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๒.๑ จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาคัดเลือกหมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๒.๒ ดำเนินการพิจารณาคัดเลือก โดยประสานความร่วมมือหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาบุคคลผู้สมควรได้รับการคัดเลือก
- ๒.๓ เสนอชื่อ ประวัติ ผลงานของบุคคลผู้สมควรได้รับการพิจารณาคัดเลือกต่อคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ เพื่อพิจารณาคัดเลือกเป็นหมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๒.๔ จัดทำทะเบียนประวัติบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นหมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการเผยแพร่และใช้ประโยชน์ต่อไป
- ๒.๕ ดำเนินการประกาศเกียรติคุณผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นหมอมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ครั้งที่ ๑๖
- ๒.๖ ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๒

(นายวิชัย โชควิวัฒน์)

ประธานคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

เอกสารประกอบ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาขา. เชื้อมันและศรัทธาภูมิปัญญา
หมอไทย : หมอเสริฐ ชาวอรุณ หมอพื้นบ้าน ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน
จังหวัดชุมพร. เอกสารโรเนียว. ไม่ระบุปีที่พิมพ์.

ขอบคุณหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพร

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

นายแพทย์ศักดิ์สิทธิ์ มหารัตนวงศ์ ผอ. โรงพยาบาลหลังสวน และทีมวิจัย

นายโชคชัย ว่องกุล นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาขาและสมาชิกทุกท่าน

นายจรูญ พัฒหาญ กำนันตำบลนาขา และผู้ใหญ่บ้านในตำบลนาขาทุกหมู่บ้าน

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนพคุณทุกท่าน และคณะครู

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาขา อำเภอหลังสวน

ผู้อำนวยการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ประธานและสมาชิกชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลนาขา

นายพงศ์สุระ ปิ่นสุข แพทย์แผนไทยชำนาญการ

สอน. เฉลิมพระเกียรติฯ ทาทยาย จังหวัดชุมพร

นายธงชัย อรชุน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

รพ.สต.นาขา อ.หลังสวน

นางรังสิณี รามรงค์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชุมพร